

Edirne Kenti Tavuk Ormanı’nın Açık ve Yeşil Alanlar Açısından Değerlendirilmesi

Umut PEKİN TİMUR^{1,*}, Yusuf Emre ARAS², Özgür Burhan TİMUR¹,
Candan KUŞ ŞAHİN³

¹ Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Çankırı

² Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi, Çankırı

³ Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Isparta

*İletişim yazarı: umutpt@karatekin.edu.tr

Özet

İnsanlar, şehirlerde yoğun kent yaşamının baskısı altında kalmaktadırlar. Doğadan kopan kent insanının doğayla bozulan ilişkisinin yeniden sağlanmasında ve sürdürülmesinde açık ve yeşil alanların önemi çok büyüktür. Kent ortamında açık ve yeşil alanların, tek başlarına ya da toplu halde kent ve kentli sağlığı açısından birçok işlevi bulunmaktadır. Bu işlevler rekreasyon işlevi, ekolojik işlevi ve arazi organizasyonu işlevi olmak üzere üç temel grupta değerlendirilebilir. Bu alanların işlevlerini yerine getirebilmeleri için, nicelikleri kadar nitelikleri de dikkate alınmalıdır. Bu çalışmada, Edirne kentinde yer alan ve ülkemiz açısından tarihi öneme sahip olan Tavuk Ormanı, peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmiştir. Tavuk Ormanı, kent merkezine yaklaşık 2km uzaklıkta olan Sarayıçi olarak bilinen alanda bulunmaktadır. Alan, 49,4ha’lık bir yüzölçümü ile Edirne kenti açık ve yeşil alan sistemi içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Araştırma sonucunda alanın, görsel ve işlevsel açıdan zayıf kaldığı belirlenmiştir. Alanın yasal statüsü de göz önüne alınarak peyzaj mimarlığı açısından önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Tavuk Ormanı, Hadika-ı hassa, Edirne, Rekreasyon, Açık-yeşil alanlar

Evaluating of Tavuk Forest in Edirne City in Terms of Open and Green Areas

Abstract

People in the cities have been under intense pressure of city life. The importance of open and green areas are enormous break away from nature of city people for restoring and sustaining the disrupted relationship with nature. Open and green areas in urban environment has many functions either singly or gregariously in terms of city and citizen health. These functions can be assessed in three basic groups including recreation function, ecological function and land organization functions. To fulfill the functions of this area, qualifications should also be considered so quantities. In this study, it was examined Tavuk Ormanı, which is in Edirne City and has a historical importance for our country, in terms of landscape architecture principles. Tavuk Ormanı, about 2km away from the Edirne city center, which is located in the area known as Sarayıçi. The area, with an area of 49.4 ha, is an important part in open and green areas systems of the Edirne city. As a result of the research, it was determined that the area remain weak in the way of the visual and functional. Taking into consideration the legal status of the study area, the recommendations have been made in terms of landscape architecture.

Keywords: Tavuk Ormanı, Hadika-ı hassa, Edirne, Recreation, Open-green areas

1.GİRİŞ

Erdem ve ark.(2009)'a göre insanların toplum olarak bir arada yaşamaları gereğinin bir sonucu olarak oluşan kentler (aktaran Korkut ve ark., 2010), kent halkına sunduğu imkanların yanısıra günümüzde nüfus artışı ve hatalı alan kullanımları sonucunda çevresel sorunların odağı haline gelmiştir. Kentleşmenin artması sonucunda kent insanının doğayla ilişkisi olumsuz yönde etkilenmeye başlamıştır. Kent ortamında doğadan kopmaya başlayan kent insanının doğayla ilişkisinin yeniden sağlanmasında ve sürdürülmesinde açık ve yeşil alanların önemi çok büyüktür.

Açık ve yeşil alanlar; Öztan (1991)'e göre, kentsel doku içerisinde mimari yapılar dışındaki açıklıkları, kitlesel ve parçalar halindeki yeşillikleri, su yüzeylerini barındıran ve kent içerisinde, kentin gelişimini kontrol altında tutan; birleştirici ve ayırıcı işlevler üstlenen; kent genelinin bütünlüğünü sağlayan ve tüm bunların dışında varlıkları gereği kente başta ekolojik, estetik, rekreasyonel ve ekonomik olmak üzere birtakım özellikler kazandıran sistemler bütünü olarak adlandırılmaktadır (Gökalp ve Yazgan, 2013). Açık ve yeşil alanların kent ortamında, tek başlarına ya da toplu halde kent ve kentli sağlığı açısından birçok işlevi bulunmaktadır (Önder, 1997). Bu işlevler Şahin ve Barış (1998)'e göre, rekreasyon işlevi, ekolojik işlevi ve arazi organizasyonu işlevi olmak üzere üç temel grupta değerlendirilmektedir (Etli, 2002). Bunlar:

Rekreasyon işlevi

- Aktif ve pasif rekreasyon imkanı sağlarlar,
- Kent içinde ve dışında sportif donatımların tesisine olanak verirler,
- Eğlence ile ilgili donatımlara olanak verirler,
- Kent insanına bir peyzaj ve doğallığa yakın bir ilişki alanı sunarlar.

Ekolojik işlevi

- Kent içerisinde hava akımlarına olanak verirler. Kentin içinde, çevresinde artmakta olan endüstriyel tesisler, konutlar ile motorlu taşıtlardan çıkan gazlardan kirlenen kentin havası içinde bulunan toz ve zararlı gazları temizleyerek kente ışık ve hava sağlarlar,
- Gürültüyü absorbe etmek ya da dağıtmak için önemli rol oynarlar,
- Richter (1981)'e göre, Hava akımını yumuşatır ve kent için gerekli olan oksijeni sağlarlar (Önder, 1997).

Arazi organizasyonu fonksiyonu

- Kentlerin fiziksel alanların denge oluşturan unsurlarıdır. Kitle boşluk ayarlamasına yardımcı olurlar,
- Kent içindeki yeşil alanlar, araç trafiğini, yaya rekreasyon ve yerleşim alanlarından ayırmakla insanlar için trafik yönünden gereken güvenceyi sağlamış olurlar.
- Kentlerin formal yapılı binalarının meydana getirdiği katı kalıbı yumuşatarak, kente organik bir karakter kazandırır.
- Richter (1981)'e göre, kentteki yapılaşmada ve kentin gelişmesinde bağlayıcı etkiye sahiptirler (Önder, 1997).

Açık-yeşil alan standartları, genelde kişi başına düşen açık-yeşil alanların m² miktarı olarak, yani kent üzerindeki yeşil doku barındıran alanların tümünün, kentin genel nüfusuna bölünmesi biçiminde ifade edilmektedir (Gül ve Küçük, 2001).

Anonim (2000)'e göre ülkemizde bu standart 3194 sayılı İmar Kanunu'nun, 1999 yılında çıkarılan 23804 sayılı yönetmeliğe göre, "belediye olan yerlerde nüfus ne olursa olsun kişi

başına aktif yeşil alan miktarı (park, çocuk bahçesi ve oyun alanlarının toplamı) 10m^2 olarak belirlenmiştir (Gül ve Küçük, 2001).

Açık-yeşil alan standartları ülkelere göre farklılık göstermektedir. Örneğin, Amerika ve İngiltere’de 40m^2 iken, Hollanda’da 30m^2 ’dir (Önder, 1997).

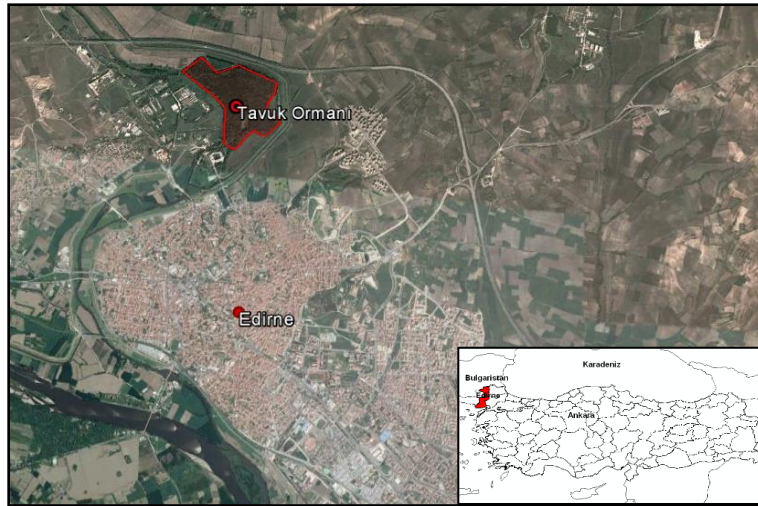
Uyar (1996)’e göre, ülkemiz kentlerinde kişi başına düşen açık-yeşil alan miktarı, hem standart ölçü hem de mevcut miktarları açısından gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, çok düşük düzeylerde bulunmaktadır. Türkiye’deki kentlerde ortalama kişi başına 1.2m^2 açık-yeşil alan düşmektedir. Örneğin Ankara kent ölçeğinde 2.2m^2 , İzmir’de 2.3m^2 , Eskişehir’de 1.2m^2 ’dir (Gül ve Küçük, 2001).

Açık ve yeşil alanların işlevsel olabilmeleri için, nicelik kadar nitelikleri de ele alınmalıdır. Bu alanların nitelikleri, sahip olduğu donanımlara, işlevsel özelliklerine ve estetik özelliklerine bağlıdır. Başka bir deyişle, alanın “peyzaj mimarlığı” ilkeleri doğrultusunda planlanmış olması gereklidir (Gül ve Küçük, 2001; Etli, 2002).

Bu çalışmada, açık ve yeşil alan kavramı, Edirne kentinde yer alan ve ülkemiz açısından tarihi öneme sahip ve $49,4\text{ha}$ ’lık bir yüzölçümü ile Edirne kenti açık ve yeşil alan sistemi içerisinde önemli bir yer tutan Tavuk Ormanı, peyzaj mimarlığı ilkeleri açısından irdelenmiştir. Yapılan analiz ve değerlendirmelere dayalı olarak Tavuk Ormanı’nın açık ve yeşil alanlar açısından olumlu ve olumsuz özellikleri ortaya konulmuş, koruma-kullanma dengesi ve alanın yasal statüsü dikkate alınarak peyzaj mimarlığı açısından önerilerde bulunulmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Araştırmanın ana materyalini Edirne İli’nin kuzeyinde yer alan Tavuk Ormanı (Şekil 1) oluşturmaktadır. Yurdumuzun kuzeybatısında Marmara Bölgesi’nin Trakya kısmında bulunan Edirne İli $41^\circ 40'$ Kuzey enlemleri ile $26^\circ 30'$ Doğu boylamları arasında yer almaktadır. Edirne İli; doğuda Kırklareli ve Tekirdağ illeri, batıda Yunanistan, kuzeyde Bulgaristan, güneyde Çanakkale İli ile çevrilidir. İlin Merkez, Enez, Havsa, İpsala, Keşan, Lalapaşa, Meriç, Süloğlu ve Uzunköprü olmak üzere 9 ilçesi bulunmaktadır (Anonim, 2006).

Şekil 1. Tavuk Ormanı’nın konumu

Yerli-yabancı literatür, çeşitli raporlar, yerinde yapılan gözlemler sonucu elde edilen fotoğraflar ve haritalar araştırmanın yardımcı materyalini oluşturmaktadır.

Bu çalışma birbiriyle ilişkili 4 aşamada yürütülmüştür. Bu aşamalar; envanter, analiz, değerlendirme ve sonuç aşamalarıdır. Alan çalışması 2009 yılında yürütülmüştür.

Çalışmanın ilk aşamasında, “Kentsel Açık-Yeşil Alan” kavramına ve Araştırma Alanının “doğal ve kültürel peyzaj özellikleri” ne ilişkin literatür araştırması yapılmıştır. İkinci aşamada elde edilen verilere ve yerinde yapılan gözlemler sonucu elde edilen fotoğraflar ve izlenimlere dayalı olarak, analiz çalışması yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler ile Tavuk Ormanı’nın açık ve yeşil alanlar açısından olumlu ve olumsuz özellikleri ortaya konulmuştur. Son aşamada ise, koruma-kullanma dengesi ve alanın yasal statüsü dikkate alınarak peyzaj mimarlığı açısından önerilerde bulunulmuştur.

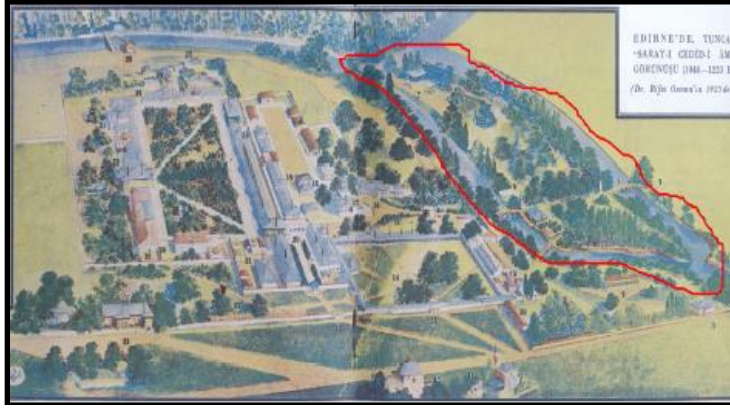
3. BULGULAR

Araştırma alanının doğal ve kültürel peyzaj özellikleri

1361 yılında I. Murat tarafından feth edilen Edirne, konumu nedeniyle İstanbul’un alınışına kadar 92 yıl boyunca Osmanlı Devleti’nin başkenti olmuştur (Anonim, 2006). İldeki ilk saray (Saray-ı Atik) 1365 yılında yaptırılmış; devletin idaresi geliştikçe, yeni ihtiyaçların ortaya çıkması sonucunda Sultan II.Murat tarafından Tunca Adasını da içine alan bölgede Tunca Nehri’nin batısında 1450 yılında ikinci saray inşaatı başlatılmış; Bu saray Fatih Sultan Mehmet tarafından geliştirerek büyütülmüştür. “Saray-ı Cedid-i Amire” olarak adlandırılan bu saray, 300ha.’lık bir alanı kaplamaktadır (Usal, 2006; Ağırgan, 2009). O dönemde Sarayda camiler, köşkler, kasırlar, mutfaklar ve hamamlar bulunmaktadır. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi (1986)’ne göre köşk ve kasırların birçoğu Saray’ın dışında Edirne merkezine ve çevre yerleşim merkezlerine dağılmıştır (Ağırgan, 2009). Usal (2006)’a göre, Saray’dan günümüze kalanlar sadece Saadet Kapısı, Cihannüma (Has Oda) Kasrı ve Kum Kasrı Hamamı’dır.

Yeni Saray’da (Şekil 2) yapısal unsurların yanısıra dinlenme ve avlanma sahası da yapılmıştır. Tunca Nehri’nin Sarayın kuzeyinden ikiye ayrılıp, batısında yeniden bir araya gelmesi sonucu oluşan adada yer alan bu sahaya Hadika-i Hassa (Tavuk Ormanı) adı verilmiştir. Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedi (1986)’ne göre, *Hassa*, “Bir kimseye ya da bir şeye özgü” nitelik ifade eder. Bu sözcük, Osmanlı Devleti’nde padişahlar için kullanılmıştır. Aynı esere göre *Hadika* sözcüğü de “ağaçlı ve meyveli bahçe” anlamına gelmektedir. Özetle bu iki Arapça kelimeden oluşturulan tamlama “Sultanların Bahçesi” anlamına gelmektedir (Ağırgan 2009).

Bu alandan günümüze Tavuk Ormanı olarak adlandırılan 49,4ha’lık bir alan kalmıştır (Anonim, 2006). Araştırma alanı olan Tavuk Ormanı, Evyapan (1972)’ye göre, Osmanlı döneminin 7.padişahı Fatih Sultan Mehmet (1444-1446 ve 1451-1481) tarafından, Yeni Saray’ın inşaatına başlanmadan önce ağaçlandırılmıştır. Sonraki yıllarda 14. padişah I. Ahmed (1603-1617) tarafından alana 50 bin dişbudak, meşe ve ıhlamur ağacı diktirilmiş. 19. padişah IV. Avcı Mehmed (1648-1687) alana binlerce ağaç diktirip, pek çok av hayvanını adaya salıvermiştir. Edirne valilerinden Kadri Paşa da (1880-1884) Tavuk Ormanı’na 11 bin fidan diktirmiştir (Ağırgan, 2009). Ağırgan (2009)’a göre, Hadika-i Hassa tarih boyunca av hayvanları ile doldurulup ağaçlandırılarak, Sultanlar ve Şehzadeler için avlanmaya hazır hâlde tutulmuş bir alandır. Ayrıca bir söylenceye göre geçmişte, bu alanda binlerce tavuk yetiştirilmekteydi ve bu tavuklardan elde edilen yumurta akları horasan harcına karıştırılmakta, tavuk etleri ise askeri bölgelere gönderilmekteydi (Usal, 2006).

Şekil 2. Edirne Yeni Sarayı (Kırmızı çizgili alan ise Hadika-ı Hassa/Tavuk Ormanı)(Ağırhan, 2009)

Tavuk Ormanı, Meşrutiyete (1876) kadar Emlâk-i Seniye (Yeni Saray emlakı içinde), sonra hazineye ve 1899 yılı itibariyle de Edirne Belediye Başkanlığı'na verilmiştir. Osmanlı Devleti döneminde Hadika-i Hassa ve 19. yüzyıl başlarında da Tavuk Ormanı adını taşıyan ada, Cumhuriyet'in ilanından sonra "Sarayı" adıyla anılmaya başlanmıştır. Osmanlı devleti döneminde Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin yapıldığı alan Balkan Savaşı ve I.Dünya Savaşı nedeniyle Yunanistan'da kalınca uzun süre müsabakalar yapılamamıştır. Cumhuriyet'in ilanı ile deneme amacıyla ilk Kırkpınar Yağlı Güreşleri 1923 yılında Hadika-i Hassa'da yapılmıştır. Kırkpınar Yağlı Güreşleri, Atabeyoğlu (1998)'e göre 1924 yılından itibaren de resmî kayıtlarla Sarayı Er Meydanı adıyla burada başlatılmıştır (Ağırhan, 2009).

Kırkpınar Yağlı Güreşlerine, 1985 yılında adanın güneyinde inşa edilen ve 1996 yılında ek tribünler eklenen 25000 izleyici kapasiteli Kırkpınar Stadı'nda devam edilmektedir. Edirne'nin geleneksel (2014'te 653'üncüsü yapılan) Kırkpınar Yağlı güreşleri, genellikle Haziran ayı sonu, Temmuz ayı başlarında düzenlenir ve yedi gün sürer. Bu etkinlik kente büyük bir canlılık kazandırmaktadır (Anonim, 2013).

Adada stadın dışında kalan alan ise Tavuk Ormanı olarak, Edirne Halkı tarafından rekreasyonel amaçlarla kullanılmaktadır. Ayrıca bu alan Edirne İli sınırları içinde bulunan toplam 604.46ha.'lık (Anonim, 2011) orman alanı içinde, 49.4ha'lık bir alan kaplayarak, Edirne kenti açık-yeşil alan sistemi için büyük önem taşımaktadır. Anonim (2011)'e göre Edirne Merkez İlçe'de bulunan yeşil alanlar, kentin büyüme göstermesinden dolayı azalmaktadır. Anonim (2006)'nın belirttiğine göre, il genelinde yerleşim alanlarında kişi başına düşen yeşil alan miktarı 5-7 m² arasındadır.

Tavuk Ormanı; EKTVKKM (2004)'ün bildirdiğine göre, 2863 Sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'na göre, 1990 yılında 796 sayılı karar gereğince I.Derece Doğal Sit ilan edilmiş, 1991 yılında da 861 sayılı karar gereğince I.derece Tarihi Sit olarak ilan edilmiştir (Anonim 2006). Alan, bu kanun gereğince koruma altına alınmıştır. Alanın mülkiyeti ise, Edirne Belediyesi'ne aittir (Büyükyeğen, 2008).

Tavuk Ormanı; Bulgaristan'da doğarak, Edirne İli'ne giren Tunca Nehri'nin iki kola ayrılarak (Edirne Teknik Bilimler MYO yakınında) Saraçhane köprüsü yakınında tekrar birleşmesi ile oluşturduğu bir ada üzerinde bulunmaktadır (Anonim, 2006; Büyükyeğen, 2008). Tunca Nehri'nin debisi, Meriç, Arda, Ergene nehirleri gibi Edirne İli'nde bulunan diğer önemli nehirler sayesinde ve Mart - Nisan aylarındaki yoğun yağışlara bağlı olarak maksimum seviyeye ulaşmakta, yaz aylarında ise normal debisini muhafaza etmektedir (Anonim, 2006). Büyükyeğen (2008)'in, Edirne Kenti için Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü (1993)'e göre

hazırlamış olduğu büyük toprak grupları haritasında Tavuk Ormanı Alanı'nın büyük çoğunluğunun alüvyal topraklardan oluştuğu görülmektedir.

Bulunduğu konum itibariyle Alanda, yazların sıcak ve kurak, kışların çok soğuk ve sert geçtiği karasal iklim hüküm sürmektedir. İlde yağışın en fazla olduğu ay Şubat, en az olduğu ay ise Haziran ayıdır (Anonim, 2006). Araştırma alanının yüksekliğinin fazla olmaması ve alanın alüvyal topraklardan oluşmuş olması sebebiyle, yağışın fazla olduğu zamanlarda alan taşkın tehlikesi altında kalmaktadır.

Şekil 3. Alandaki bitki örtüsünden bir görünüm (Orijinal, 2009)

Tavuk Ormanı zengin bir bitki örtüsüne (Şekil 3) sahip olmakla birlikte, alanda Özer (2009)'e göre 70 civarında kuş türü de tespit edilmiştir. Usal (2006), bu alanı bir bitki laboratuvarı olarak nitelendirmiş ve alanda Akyıldız, Arapotu, Çoban Değneği, Ada Soğanı, Yabani Soğan, Göl Soğanı, Dügün Çiçeği, Andız, Çiğdem, Yılan Yastığı, Karakafes gibi tıbbi değeri yüksek çeşitli otsu ve soğanlı bitkilerle Doğu Çınarı, Akkavak, Gül gibi ağaç ve çalılarının yer aldığını belirtmiştir. Dalgıç (2003)'e göre Tavuk Ormanı'nda bulunan ağaç ve çalı türleri Tablo 1'de Latince adları ile belirtilmiştir.

Tablo 1. Dalgıç (2003)'e göre, Edirne Tavuk Ormanı Ağaç ve Çalı Türleri (Aras, 2009)

Ağaç ve Çalılarının Latince Adları		
<i>Acer negundo</i>	<i>Hedera helix</i>	<i>Robinia pseudoacacia</i>
<i>Biota orientalis</i>	<i>Laburnum anagyroides</i>	<i>Rosa canina</i>
<i>Celtis australis</i>	<i>Morus alba</i>	<i>Salix alba</i>
<i>Cercis siliquastrum 'Alba'</i>	<i>Quercus cerris</i>	<i>Salix babylonica</i>
<i>Clematis vitalba</i>	<i>Quercus robur</i>	<i>Ulmus laevis</i>
<i>Eleagnus angustifolia</i>	<i>Platanus orientalis</i>	<i>Ulmus minor</i>
<i>Euonymus japonica</i>	<i>Populus alba</i>	<i>Thuja occidentalis</i>
<i>Fraxinus angustifolia</i>	<i>Populus nigra</i>	
<i>Gleditschia triacanthos</i>	<i>Prunus spinosa</i>	

Ancak Tavuk Ormanı'nda yer alan ağaç ve çalılar kendi haline bırakılmış durumdadır. Ağaçlara gerekli bakım yapılmamaktadır. Ayrıca ağaç gövdelerinin birçoğunun beyaz kireçle boyanmış olması alanın doğal görünümü bozmaktadır.

Araştırma Alanı'ndaki ve yakın çevresindeki mevcut kullanımlar

Araştırma Alanı Sarayı olarak bilinen adada yer aldığından, adaya ulaşım halen Osmanlı Döneminde Fatih Sultan Mehmet devrinde inşa edilmiş Bönce Köprüsü (1452) ve Kanuni Sultan Süleyman devrinde Mimar Sinan'a yaptırılan Saray Köprüsü (1553-1554), ile sağlanmaktadır. Fatih Köprüsü'nden Sarayı'ne girildiğinde, 1562 yılında Kanuni Sultan Süleyman tarafından Mimar Sinan'a yaptırılan Selçuklu Mimari tarzında ve taştan inşa

edilmiş olan Adalet Kasrı, ziyaretçileri karşılamaktadır (Şekil 4). Bu bina, Osmanlı döneminde Bakanlar Kurulu (Divan-ı Hümayun) ve Yargıtay olarak kullanılırdı (Usal, 2006). Ağırman (2009)’a göre, kasrın önünde bulunan iki dikili taşın birisi, saraya takdim edilen dilekçeler için, diğeri idam edilenlerin başlarının halka teşhir edilmesi amacıyla kullanılırdı.

Saray (Kanuni) Köprüsü’nden adaya girildiğinde, metal malzemeden yapılmış “Bir Edirne Efsanesi-Tarihi Kırkpınar” yazılı kapı görülmektedir (Şekil 5a). Daha sonra “Tarihi Sarayı’ne Hoşgeldiniz” yazılı takla karşılaşılmaktadır (Şekil 5b). Ayrıca, Kanuni Köprüsü önünde bulunan ve bugünlere ulaşamayan sarayın eski su terazisine ait bir anıt yazı bulunmaktadır (Ağırman, 2009).

Bu yazıtın altından giden yol, Baş Pehlivanlar Yolu’dur ve Geleneksel Kırkpınar Yağlı Güreşlerinin yapıldığı Kırkpınar Stadı’na gitmektedir. Stadın önünde önemli pehlivan ve ağaların heykelleri dikilmiştir. Bu alanda çeşitli lokantalar bulunmaktadır. Kırkpınar Ağaları yoluyla da, Tavuk Ormanı ve içinde yer alan IV.Avcı Mehmed Köşkü’ne ve çay bahçesine ulaşmaktadır. Taştan bir yol ile Tavuk Ormanı’na girilmektedir. Girişte Tavuk Ormanı alanını gösteren bir tabela bulunmamakta, sadece çay bahçesini gösteren bir tabela bulunmaktadır (Şekil 6a).

Tavuk Ormanı’nda Osmanlı döneminden kalan tek yapı, IV. Avcı Mehmet tarafından yaptırılan Av Köşkü’dür (Şekil 6b). Köşk 2003 yılında Edirne Belediye Başkanlığı tarafından restore edilmiştir. Ağırman (2009)’a göre, bu yapının dışında yapılan Bostancıbaşı Kasrı, Terazi Köşkü ve İftar Köşkü’nden ise hiçbir iz kalmamıştır. Şekil 6b’de Av Köşkü’nün hemen yanında görülen kırmızı plastik çöp kutusu ve ahşap merdiven kötü bir görüntü yaratmakta ve alanın değerini düşürmektedir.

Şekil 4. Fatih (Bönce) Köprüsü ve Adalet Kasrı (Büyükyeğen, 2008)

Şekil 5 a.Saray Köprüsü, b. “Tarihi Sarayı’ne Hoşgeldiniz” yazıtı ve Kırkpınar Stadı (Orişinal, 2009)

Şekil 6. a. Tavuk Ormanı'na giriş (Orijinal, 2009), b. IV.Mehmet Av Köşkü (Orijinal, 2009)

Alanda bakımsız durumda bir futbol sahası bulunmaktadır. Burada bazen Edirnespor'un antrenman yapmaktadır (Şekil 7).

Alan içinde gelen ziyaretçiler için belediye tarafından işletilen bir kır kahvesi bulunmaktadır. Bunun yanı sıra alanda ahşap piknik masaları ve iki farklı tipte pergola da mevcuttur. Alanda işlevsel olmayan küçük bir çocuk oyun alanı bulunmaktadır (Şekil 8).

Ayrıca çay bahçesinin yanında tavşan ve tavukların olduğu kümes bulunmaktadır (Şekil 9) Kümes ve çevresi oldukça bakımsız durumdadır.

Şekil 7. Alandaki bakımsız futbol sahası

Şekil 8. Alandaki kır kahvesi, oturma elemanları ve çocuk oyun alanı (Orijinal, 2009)

Şekil 9. Alandaki kümes ve tavuklar (Orijinal, 2009)

Tavuk Ormanı'nın yer aldığı adanın çevresinde tarım alanları ve yerleşim alanları bulunmaktadır (Anonim, 2011).

4.TARTIŞMA VE SONUÇ

Kent ve semt ölçeğindeki açık ve yeşil alanlar, kent içindeki dağılımları, kişi başına düşen metrekare miktarları ve işlevsellikleri ile kentin açık yeşil alan sistemini oluşturmaktadır (Korkut ve ark., 2010).

Anonim (2011)'e göre, Edirne kenti Merkez İlçesi'nin 2007 yılına göre nüfusu 150.717 kişidir. Bu nüfusun %9,7'sini kırsal nüfus, %90,3'ünü kentsel nüfus oluşturmaktadır. Kentsel nüfus zaman içinde artmaktadır. Anonim (2006)'nın belirttiğine göre, İl genelinde yerleşim alanlarında kişi başına düşen yeşil alan miktarı 5-7 m² arasındadır. Bu rakam, 3194 sayılı kanun'da belirtilen (10 m²) standart ölçünün altındadır.

Etlı (2002)'nin belirttiğine göre, Edirne kentinde rekreasyon amaçlı kullanılan ve spor alanları haricindeki aktif yeşil alanların hemen hemen hepsi mahalle parkı niteliğinde bulunmaktadır. Kentte kent parkı niteliğinde yeşil alanlar bulunmamaktadır. Bacioğlu (2013)'na göre de kentte orta ölçekli Barış Parkı'ndan başka büyük alanları kaplayan park bulunmamaktadır. Aynı araştırmacının kentte yaptığı ankete göre, kentte mevcut parkların alansal yetersizliğinin yanı sıra, park ve yeşil alanlar, %62 oranında temiz ve güvenli bulunmamıştır.

Açık ve yeşil alanların kendilerinden beklenen işlevleri yerine getirebilmeleri için planlama aşamasında, kişi başına düşen alansal miktarlarının yanı sıra nitelikleri açısından da ele alınmalıdır.

Yoğun kent yaşamının baskısı altında bulunan kent insanının psikolojik açıdan dinlenmesi, rekreasyonel faaliyetlerde bulunması ve sosyo-kültürel açıdan gelişimi üzerine açık ve yeşil alanların etkisi büyüktür (Etlı, 2002).

Araştırma alanı olan Tavuk Ormanı 49,4ha.'lık alan ile Edirne Kenti açık ve yeşil alan sistemi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Alan, 1991 yılında doğal ve tarihi özellikleri nedeniyle 2863 sayılı kanuna göre, I.derece Doğal ve Tarihi Sit ilan edilmiştir.

Alanın özellikle Kırkpınar Yağlı Güreşleri sırasında yoğun kullanıldığı gözlemlenmiştir. Diğer zamanlarda kullanım düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir. Elde edilen verilere ve yerinde yapılan gözlemlere dayalı olarak yapılan analizler sonucunda, araştırma alanının açık-yeşil alanların işlevlerinden özellikle rekreasyon işlevini yerine getirmediği sonucuna varılmıştır. Ayrıca alandaki ağaçların ve mevcut kullanımların bakımsızlığının alanı estetik açıdan zayıflattığı belirlenmiştir.

Bacioğlu (2013)'nın Edirne Kenti'nde yaptığı ankette araştırma alanı olan Tavuk Ormanı ve Edirne Kent Ormanı'nın halk tarafından çok az kullanıldığı, ayrıca bu alanların temizlik ve güvenlik açısından da yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Sarayıcı'nda bulunan Tavuk Ormanı'nın sahip olduğu doğal ve kültürel peyzaj değerlerinin korunması ve geliştirilmesi, ayrıca kent halkı için cazip hale getirilmesi için alanın yasal statüsü doğrultusunda bazı önlemlerin alınması gereklidir. I.derece doğal sit alanlarında Anonim (2014)'e göre "1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı veya 1/5000 ölçekli Nazım İmar Planı doğrultusunda hazırlanacak projeye göre ilgili koruma kurulundan izin almak koşulu ile halka açık rekreasyon amaçlı günübirlik tesisler (lokanta, büfe, kafeterya, soyunma kabinleri, wc, gezi yolu, açık otopark ve benzeri) ile alanın ve çevrenin özelliklerinden kaynaklanan faaliyetlerin korunması ve geliştirilmesi amacıyla yönelik yapıların (iskele, balıkçı barınağı, bekçi kulübesi ve benzeri) yapılabileceği", belirtilmiştir. Alan ilgili alınacak önlemler bu doğrultuda olup, aşağıda sunulmuştur:

- Edirne kentinde Tavuk Ormanı pek fazla bilinmemektedir. Alanın tanıtılması için öncelikle şehir merkezinde alan güzergâhı üzerine yol gösterici tabelalar konulmalıdır. Çeşitli etkinliklerle kent sakinleri alana çekilmelidir.
- Tavuk Ormanı'nı girişine bir kapı yapılarak bu alanın "Tavuk Ormanı" olduğunu belirten bir tak yapılmalı ve alanın tarihi önemi belirten bir anıt yazısı konulmalıdır. Alandaki mevcut bitki türleri kullanılarak giriş alanı yeniden düzenlenmelidir. Ayrıca bekçi kulübesi yapılarak alanda güvenliği artırıcı önlemler alınmalıdır.
- Alana araç girişi yasaklanmalı, giriş alanına açık otopark yapılmalıdır. Yalnızca bisiklet ve ya yaya girişine müsaade edilmelidir. Alanda bisikletle gezilebilecek güzergahlar belirlenip, bu alanlar hafif döşeme elemanları ile desteklenmelidir. Bu amaçla ilgili kurumlardan bisiklet kiralama hizmeti vermeleri istenebilir.
- Tavuk Ormanı'nda kullanılan üç tip oturma elemanı (pergola, piknik masası, taşınabilir oturma elemanı) alanın estetik niteliğini düşürücü niteliktedir. Bunun için taşınabilir oturma elemanının kaldırılması yerinde olacaktır.
- Özellikle tarihi Av Köşkü önündeki çöp kutusu kaldırılmalı, alan içinde belli noktalara alanın tarihi dokusuna uygun çöp kutuları konulmalıdır.
- Alandaki futbol sahasının çim zemini için önlem alınmalı ve sporcular için soyunma kabinleri yapılmalıdır. Ayrıca bu alanın yakınına spor aletleri konularak alanda herkese spor yapma imkanı sağlanmalıdır.
- Tavuk Ormanı'nda yer alan çocuk oyun alanı daha işlevsel hale getirilmelidir.
- Alanda atıl durumda bulunan kümes ve çevresinin daha estetik hale getirilmesi gereklidir. Ayrıca alandaki bazı araç-gereçlerin kapalı bir ortama alınması sağlanmalıdır.
- Tunca nehri oluşturduğu adalar ve bitki örtüsü ile güzel seyir, piknik, gezinti ve spor yapma olanakları sunmaktadır. Ancak bu su varlığı göz ardı edilmektedir. Bu nedenlerle taşkınlarla ve bilinçsiz kullanımla kirlenen nehir yatağı temizlenmelidir.
- Alanda kullanıcılara suya dayalı rekreasyon imkanı sağlanmalıdır. Bu amaçla alanda nehir gezisi, kıyı balıkçılığı gibi aktivitelere yer verilmeli ve kıyıda seyir amaçlı alanlar oluşturularak suya erişim sağlanmalıdır.
- Alandaki taşkın tehditini önlemek amacıyla Büyükyeğen (2008)'e göre nehrin taban suyu seviyesini düşürecek önlemler alınmalıdır.
- Sit alanının çevresinde bulunan nehir kıyısındaki boş alanlara piknik yapmak için barbekülü alanların yapılması uygun olacaktır.
- Tavuk Ormanında bitkiler bakımsız durumda bulunmaktadır. Daha güzel bir ortamın sağlanması için bitkilere bakım yapılması şarttır. Alanda 2863 sayılı kanuna göre hastalanmış veya kıymet ağacı olmayan ağaçlar ile ormanların bakımı ve doğal dengenin korunmasını sağlamak amacıyla Orman Genel Müdürlüğü'nün ilgili biriminden alınacak

teknik rapor doğrultusunda bazı ağaçların kesilmesi, bakım ile düzelebilecek olanlara da bakım yapılması sağlanmalıdır (Anonim, 2014).

- Planlamada Tavuk Ormanı, yakın çevresinde bulunan akarsu ve mesire alanları, müzeler, çarşılar, dini yapılar, hanlar, hamamlar ve kervansaraylarla birlikte düşünülerek ele alınmalıdır.
- Devam eden Yeni Saray kazısı ile elde edilecek bilgiler ışığında alanda önceden bulunan bazı köşklerin eski yapısına uygun yeniden yapılması alanın tarihi niteliğini artırıcı bir uygulama olacaktır.
- Alandaki zengin bitki varlığı nedeniyle alanın açık hava eğitimi amacıyla kullanımı sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

- Ağırhan, M. 2009. Edirne’de Sultanların Av Bahçesi: Hadika-i Hassa, Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, Yıl: 1. Sayı:1. s: 72-78, Edirne.
- Anonim 2006. Edirne il çevre durum raporu T.C. Edirne Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü.
- Anonim 2011. “Edirne İl Çevre Düzeni Planı” Plan Raporu. Edirne İl Özel İdaresi.
- Anonim 2013. Sarayıcı Er Meydanı, Edirne Belediye Başkanlığı, Web Sitesi: <http://edirne.bel.tr/tr/web/64/saray-er-meydani.html#>, Erişim Tarihi:01.02.2014.
- Anonim 2014. Sit Alanları Koruma ve Kullanma Koşulları. Antalya İl Kültür Turizm Müdürlüğü, Web Sitesi:<http://www.antalyakulturturizm.gov.tr/TR,67605/sit-alanlari-koruma-ve-kullanma-kosullari.html>, Erişim Tarihi:07.05.2014.
- Aras, Y. E. 2009. Edirne Tavuk Ormanı’nın Kentsel Açık Ve Yeşil Alanlar Ve Rekreatiyonel Açılan Değerlendirilmesi. Bitirme tezi, Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi.
- Bacıoğlu, B. 2013. Edirne Park İhtiyacı ve Yeşil Alan Algısı Anketi Sonuç Raporu. Doğal Yaşamı Koruma Vakfı Edirne Temsilciliği.
- Büyükdoğan, G., 2008. Edirne Kent Merkezi ve Yakın Çevresi Rekreatiyonel Kaynak Değerlerini Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelma Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın, 105 s.
- Etli, B. 2002. Edirne İli Merkez İlçe Yeşil Alan Sisteminin Peyzaj Mimarlığı İlkeleri Yönünden İrdelenmesi. Trakya Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Dergisi B Serisi, Cilt 3, No 1, 47-59, ISSN:1302 647X.
- Gökarp, D.D. ve Yazgan, E.M. 2013. Kentsel Tasarımda Kent Ekolojisi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 6 (1): 28-31, ISSN: 1308-0040, E-ISSN: 2146-0132.
- Korkut, A. B., Şişman, E.E. ve Özyavuz, M. 2010. Peyzaj Mimarlığı. Verda Yayıncılık, İstanbul.
- Önder, S. 1997. Konya Kenti Açık Yeşil Alan Sisteminin Saptanması Üzerinde bir Araştırma. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara.
- Özer, M. 2009. Edirne Yeni Saray (Saray-I Cedid-İ Âmire) Kazısı 2009 Yılı Çalışmaları, Web Sitesi:edirnesarayi.bahcesehir.edu.tr/docs/kazi2009.pdf, Erişim Tarihi:10.02.2010.
- Uşal, A. 2006. Edirne Tarihi ve Kültürü. Edirne Vergi Dairesi Başkanlığı, Edirne, 119s.
- Suzuki, W., 2000: Germination Trait sand Adaptive Regeneration Strategis of the Three *Carpinus Species*, J. For. Res. 5: 181-185.
- Tilki, F., 2007: “Preliminary results on the effects of various pre-treatments on seed germination of *juniperus oxycedrus* L.” Seed Sciens and Technology 35: 765-770
- Tilki, F., Kebeşoğlu, A., 2009: “Karaçalı (*Paluirusspina-christi* Mill.) ve Nar (*Punicagranatum* L.) tohumlarının çimlenme özelliklerinin Belirlenmesi” Artvin Çoruh Univerty Faculty of Forestry journal, 10 (1): 37-44 ISSN: 1300-6053
- Ürgenç, S., 1998: “Ağaç ve Süs Bitkileri Fidanlık ve Yetiştirme Tekniği”, İstanbul Üniv. Orman Fak. Yayınları, İstanbul, 586
- Yılmaz, M., 2005: “Doğu Kayını (*Fagus orientalis* Lipsky) Tohumlarının Fizyolojisi Üzerine Araştırmalar” İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora tezi İstanbul.